

Rehuvalvonnan raportti 2013

Evira/843/0411/2014



Eviran raportti
Hyväksymispäivä 19.5.2014

Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö

Hyväksyjä Jaana Mikkola

Esittelijä Tarja Root

Lisätietoja

Sisällysluettelo

1.	ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA.....	4
2.	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
3	TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	10
	<i>3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys</i>	<i>10</i>
	<i>3.2 Puutteiden analyysi</i>	<i>19</i>
4	AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE.....	21
5	ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	23
	<i>5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen</i>	<i>23</i>
	<i>5.2. Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen....</i>	<i>24</i>
	<i>5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet</i>	<i>25</i>
6	VALVONNAN RESURSSIT	26
7	MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN	26

1. ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Rehuvalvonnan strategisena vaikuttavuustavoitteena on varmistaa, että markkinoille saatettujen rehujen koostumus vastaa tuotteista annettuja tietoja ja että ne ovat hyvälaatuisia, turvallisia ja käyttötarkoitukseensa sopivia. Tavoitteena on lisäksi kohdistaa valvonta sekä tuotantoon että tuotteisiin, tehdä sitä kaikissa rehujen tuotanto-, valmistus- ja jakeluvaiheissa sekä varmistaa, että vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus on 99 % ja että salmonellaa ei esiinny markkinoille saatetussa rehuissa. Nämä tavoitteet saavutettiin.

Rehunäytteiden virallisten valvontatulosten perusteella arvioiden Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut rehut täyttävät edelleen pääosin rehulainsäädännössä rehujen turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset eikä erityisiä ongelmia ole esiintynyt. Vähittäismyynnissä olevien tuontirehujen ongelma ovat edelleen puutteelliset pakkausmerkinnät, kuten suomen- ja ruotsinkielisten merkintöjen puuttuminen. Lisääntyntä rehujen nettikauppaa ei ole pystytty valvomaan.

Sisämarkkinoilta tuotujen, erityisen riskialttiiden rehuerien salmonellatutkimukset on tehty vuoden 2013 alusta lähtien toimijoiden omavalvontana, eikä enää viranomaisvalvontana. Salmonellaposiitivisia eriä todettiin yhtä paljon kuin aiempina vuosina, joten valvontakäytännön muutoksen ei katsota lisänneen tuontieriin liitettyjä turvallisuusriskejä.

Rehualan toimijoihin kohdistuneiden tarkastusten mukaan toimijat noudattavat pääsääntöisesti hyvin rehulainsäädännön vaatimuksia. Myös laadunvarmistukseen liittyvän HACCP-järjestelmän käyttö on edelleen parantunut, vaikka sen tuntemuksessa ja käytössä onkin vielä parantamisen varaa erityisesti pienillä toimijoilla. Rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia ei todettu. Rehun valmistusprosessissa on edelleen kiinnitetty huomiota rehun lisäaineiden ja lääkeaineiden käsittelyyn ja käyttöön ns. carry-over-vaikutuksen ehkäisemiseksi.

Maatilojen rekisteröitymisissä havaittiin puutteita edellisten vuosien tapaan. Tuholaisia tai muita visuaalisia poikkeamia havaittiin 10 %:ssa maatiloilta otetuista rehunäytteistä, mikä vastaa edellisten vuosien havaintoja. Rehuvarastojen merkinnöissä havaittiin olevan maatiloilla puutteita ja kehitettävää. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisissa rehujen täydentävien ehtojen vaatimuksissa ei sen sijaan havaittu laiminlyöntejä maatiloilla vuonna 2013, kun aiemmin on vuosittain havaittu yksittäisiä laiminlyöntejä.

2. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Rehuvalvonta kattaa koko toimintaketjun eli rehun alkutuotannosta valmistuksen, tuonnin, viennin, markkinoille saattamisen, varastoinnin ja kuljetuksen kautta käyttöön maatiloille asti. Valvonnalla varmistetaan myös rehujen merkintöjen ja jäljitettävyyden toteutumista ketjun kaikissa vaiheissa.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta (tilavalvonta)

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta on samalla sekä substanssivalvontaa että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan täydentäviin ehtoihin liittyvää valvontaa maatiloilla. Tiloja valvottiin satunnaisotannan ja kohdennetun otannan perusteella. Kohdennetussa otannassa huomioitiin edellisen vuoden tapaan riskiperusteisesti mm. tilan aikaisempi sanktiointi täydentävien ehtojen valvonnassa, tuotantomuoto (sekä märehtijöitä että yksimahaisia eläimiä) ja tilan koko. Valvontaotanta kattaa 1 % tukea hakeneista eläintiloista. Valvottavien tilojen määrä on vähentynyt edellisestä vuodesta, koska eläintilojen ja siten myös maataloustukia hakeneiden tilojen määrä on vä-

hentynyt. Otantojen kautta saatiin 204 tilaa valvottavaksi (241 tarkastusta v. 2012). Lisäksi kolme tilaa siirtyi valvontaan vuodelta 2012. ELY-keskusten tarkastajat valvoivat tilat Eviran laatiman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti. Myös kasvinsuojeluaineiden täydentävien ehtojen valvonta toteutui suunnitellusti.

Tiloilla valvottiin tiettyjen käsiteltyjen eläinvalkuaisten rehukäyttöä sekä rehujen varastointia, jäljitettävyyttä ja rehukirjanpitoa. Lisäksi tarkastettiin rehualan alkutuotannon toimijan rekisteröitymisvaatimusten noudattamista. Maatilan, joka tuottaa, käyttää tai sekoittaa rehua ilman lisäaineita tai esiseoksia tilan omaan käyttöön, tulee olla rekisteröitynyt Eviraan rehualan alkutuotannon toimijaksi. Käsiteltyä eläinvalkuaista sisältävää rehuainetta (lähinnä kalajauhoa) tai täydennysrehua käyttävän alkutuotannon toimijan tulee olla joko Eviran hyväksymä tai rekisteröimä. Hyväksyntä edellyttää tarkastuskäyntiä tilalla. Myös eräiden maitotuotteiden käyttäminen eläinten ruokinnassa edellyttää tilalta rekisteröitymistä Eviraan. Vuonna 2013 rekisteröitiin yksi uusi tila käsitellyn eläinvalkuaisten käyttäjäksi sekä kaksi uutta tilaa maidon ja maitopohjaisten sivutuotteiden käyttäjiksi. Rekisteröityjä rehualan alkutuotannon toimijoita oli Eviran rekisterissä 1.1.2014 yhteensä 63 162 eli n. 40 vähemmän kuin vuonna 2012.

Vuonna 2013 rehualan alkutuotannon toimijoidenvalvonta toteutui muuten suunnitellusti, mutta kolmen tilan valvonta siirtyi vuoteen 2014. ELY-keskusten tarkastajat valvoivat siten yhteensä 204 tilaa (Taulukko 1). Valvotuista tiloista 3 %:lla ei ollut eläimiä, 73 %:lla oli märehittäjiä, 12 %:lla sikoja, 3 %:lla siipikarjaa, 1 %:lla hevosia ja 8 % oli sekatiloja. Tiloilta otettiin yhteensä 202 rehunäytettä, joista 29 oli tilaseoksia, 34 teollisia rehuseoksia, 101 viljoja tai valkuaisrehuja ja 29 nurmirehuja. Rahtiseoksia oli kuusi ja kivennäisrehuseoksia kolme. Kolmelta tilalta tarkastaja ei ottanut rehunäytettä, koska tiloilla ei ollut enää kotieläintuotantoa. Yhdeltä tilalta tarkastaja oli ottanut harkintansa mukaan kaksi rehunäytettä, koska tilalla oli useita eläinlajeja.

Taulukko 1. Valvottujen maatilojen ja otettujen rehunäytteiden määrä v. 2013.

Tavoite, näytteet/tilat	Toteutuma, näytteet/tilat	Toteutunut %, näytteet/tilat
207 / 207	202 / 204	97,6 / 98,6

Valvontasuunnitelman mukaisen rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnan lisäksi Eviran valtuuttamat tarkastajat ottivat kahdeksalta kotieläintilalta 74 kpl rehunäytettä tiloilla todetun salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi. ELY-keskusten tarkastajat ottivat myös maatiloilta säilörehunäytteitä kansalliseen seleenin saannin seurantaan, jossa yhtenä osana seurataan lannoitteisiin tehdyn seleenilisäyksen vaikutusta säilörehujen seleenipitoisuuksiin ja siten vaikutusta elintarvikeketjuun. Tavoitteena on saada vuosittain 60 säilörehunäytettä seleenitutkimukseen. Yhteensä 64 säilörehun seleenipitoisuus tutkittiin Evirassa.

Rehualan toimijoiden valvonta

Evira valvoo rehualan toimijoita tarkastuskäynnein riskinarviointiin perustuvan suunnitelman mukaisesti. Riskinarvioinnin painopisteitä ovat tuotantomäärä, kalajauhon käyttö valmistuksessa, lääkerhujen valmistus, sivutuotehyväksyntä ja maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, rehuhygieniasetuksen mukainen hyväksyntä tai lisäaineita sisältävien täydennysrehujen valmistus, edellisestä tarkastuksesta kulunut aika ja todetut puutteet sekä hyväksyntähakemukset.

Taulukossa 2 esitetään rehualan toimijoiden eri sektoreille suunnitellut ja toteutuneet tarkastukset vuonna 2013. Toimintojen mukaan raportoidut tarkastukset menevät osittain päällekkäin (esim. joillakin rehujen valmistajilla tarkastettiin myös hyväksynnän alainen rehun lisäaineiden maahantuonti).

Riskiperusteisuus ja resurssit huomioiden tavoitteena oli tehdä 81 rehuhygieniasetuksen mukaista tarkastusta kohdistuen niihin rehualan toimijoihin, joilla toiminto-

na on rehujen valmistus, varastointi tai hyväksynnän alainen maahantuonti/välitys (19 % toimijoista). Tarkastuksia tehtiin yhteensä 72, joten toteutuma oli 90 %. Tarkastuksista kahdeksan oli hyväksyntätarkastuksia, joista kaksi kohdistui asetuksen (EU) 225/2012 mukaisiin toimijoihin (yksi rasvojen sekoittaja ja yksi raakakasviöljyn jalostaja/rasvahappojen öljykemiallinen valmistaja). Lisäksi hyväksyttiin yksi kuljetusliike, kolme muuta markkinoille saattajaa, yksi esiseosten valmistaja ja laajennettiin yhden rehuseosvalmistajan hyväksyntää. Rehuseosten valmistajia tarkastettiin 25, joista viisi oli rahtisekoittajia ja yksi rehuhygieniasetuksen mukaan hyväksytyt maatila. Rehuaineiden valmistajia tarkastettiin 38, joista seitsemän oli maitoalan laitoksia. Molemmat elintarviketuotantoeläinten lääkerehujä valmistavat toimijat tarkastettiin vuonna 2013. Venäjän vientiin hyväksytyistä elintarviketuotantoeläimille rehua valmistavista kolmestatoista laitoksesta tarkastettiin kaikki vientivaatimusten osalta, vaikka kaikilla hyväksytyillä laitoksilla ei ollut toteutunutta vientiä. Taulukossa 2 mainittujen hyväksytyjen maahantuojien ja välittäjien lisäksi tarkastettiin kymmenen muuta toimijaa, jotka harjoittavat rehujen maahantuontia, sisämarkkinatuontia tai välitystä. Tarkastuksista 19 kohdistui aikaisemmin tarkastamattomiin toimijoihin. Valtuutettujen tarkastajien suorittamia tarkastuksia oli 22 kpl (tavoite 30). Valtuutetut tarkastajat eivät tarkastaneet rehuhygieniasetuksen mukaan hyväksytyjä toimijoita.

Luomurehutoimijoita kuului valvontajärjestelmään vuoden 2013 lopussa 43. Alkutarkastuksia tehtiin neljälle uudelle toimijalle. Yhteensä kuusi uutta toimijaa liitettiin valvontajärjestelmään, koska kahden toimijan alkutarkastukset oli tehty edellisenä vuonna. Luomurehujen valvonnasta erosi kaksi toimijaa. Uusintatarkastuksia tehtiin kaksi kappaletta ja ylimääräisiä tarkastuksia tehtiin yksi. Sekä uusien toimijoiden alkutarkastukset että muiden toimijoiden vuosittaiset tuotantotarkastukset toteutuivat.

Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien toimijoiden valvonta

Evira valvoo eläimistä saatavia sivutuotteita luokan 1, 2 ja 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinten ruokia valmistavien laitosten, turkiseläimille rehua valmistavien laitosten (keräyskeskukset, rehusekoittamot), varastointilaitosten sekä eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetusten osalta. Luokan 2 laitoksiin kuuluvat myös turkiseläinruhoja käsittelevät laitokset. Luokan 1, 2 ja 3 käsittelylaitoksilta sekä lemmikkieläinten ruokia valmistavilta laitoksilta edellytetään hyväksyntää ja keräyskeskuksilta sekä rehusekoittamoilta rekisteröintiä.

Evira ohjaa kansainvälisestä liikenteestä peräisin olevien ruokajätettä käsittelevien toimijoiden valvontaa. Näitä toimijoita ovat ruokajätehuollosta satamissa, lentokentillä ja varikoilla vastaavat tahot, jätteen keräily- ja kuljetusliikkeet sekä kaatopaikat ja polttolaitokset. Valvonnan toimeenpanosta vastaavat aluehallintovirastot.

Hyväksytyjä ja rekisteröityjä laitoksia tarkastetaan vuosittaisen suunnitelman mukaisesti. Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien toimijoiden tarkastukset tehtiin suunnitelman mukaisesti (taulukko 2). Lisäksi tehtiin valvontasuunnitelman ulkopuoliset hyväksyntätarkastukset, jotka eivät näy taulukossa. Uusia lemmikkieläinrehulaitoksia hyväksyttiin ja tarkastettiin edelleen ennakoitua enemmän.

Taulukko 2. Rehualan toimijat eri sektoreilla; suunnitellut ja suoritettut tarkastukset vuonna 2013.

tarkastuskohde	toimijoiden määrä	tarkastukset suunnitelma	tarkastukset toteuma	%
Rehujen valmistajat (rehuaineet, rehuseokset, lisäaineet, esiseokset), ml. maitoalan laitokset	336	68	60	88
Hyväksytyt rehun lisäaineiden maahantuojat ja/tai välittäjät (tähän sisältyy myös rehun valmistajis)	27	10	11	110
Varastointiliikkeet (muu kuin sivutuote)	63	9	6	67
Tuotantoeläinten rehuja myyvät vähittäiskaupat	545	30 (ELYt)	22	73
Maitoalan laitokset	35	9	7	78
Kuljetusliikkeet, joilta edellytetään hyväksyntää	37	0	1	

Kuljetusvälineet/valtuutettujen tarkastajien suorittamat tarkastukset	566	100*/30**	105/12	105/40
Sivutuoteasetuksen mukaisesti valvottavat rehuvarastot	12	3	4	133
Turkiseläimille rehua valmistavat rehusekoittamot	12	2	2	100
Keräyskeskukset (ei teurastamon yhteydessä)	5	3	3	100
Käsittelylaitokset (luokan 2 ja 3)	11	4	4	100
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	32	5	6	120
Yhteensä	1681	243/173	231/138	95/80

* irtorehuihin kohdistuvat tarkastukset

** eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksiin kohdistuvat tarkastukset

Tarkemmat tiedot eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnasta ko. sektorin raportissa (Dnro 2087/0411/2014).

Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti, käyttö)

Rehujen tuotevalvonnassa näytteenoton suorittavat Eviran valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat. Näytteenotokäynnillä tarkastaja valitsee rehuerän näytteenoton kohteeksi. Rehuerä valitaan Eviran antaman näytteenottosuunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti satunnaisesti tai tarvittaessa kohdentaen riskiperusteisuus (esim. tiettyihin rehuihin liittyvät yleiset riskitekijät ja rekisteröitymättömät toimijat) ja kattavuus (eri rehualan toimijat, eri rehutyyppit, eri eläinten rehut ja eläimen kasvuvaiheet) huomioiden. Evira päättää näytteestä tehtävät analyysit riskiperusteisesti mm. valvontakohteen valvontahistoriaa ja ko. rehun todennäköisimpiä riskitekijöitä painottaen. Pääpaino rehujen valvonnassa on haitallisten ja kiellettyjen aineiden seurannassa, mutta myös eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä tuotannon kannalta tärkeiden ravitsemuksellisten aineiden analysoinnissa. Viranomaisnäytteenotossa ja -analyysien määrittelyssä huomioidaan erityyppisiin rehuihin liittyvät riskitekijät, eläinlajien herkkyudet tietyille aineille sekä valmistuksessa käytettävien aineiden mahdollinen siirtyminen eläimistä saataviin elintarvikkeisiin. Vuosittaista rehujen tuotevalvontaa ohjaa rehujen valvontasuunnitelman lisäksi valvonnasta saadut tulokset, havaitut poikkeamat, epäilyt, reklamaatiot ja RASFF-järjestelmän kautta saadut tiedot rehuihin liittyvistä vaaratekijöistä.

Evira laatii vuosittain *kotimaisille rehujen valmistajille* (valvontakohteita) näytteenottosuunnitelmat, jotka perustuvat valvontakohdekohtaiseen riskiluokitukseen. Riskiluokituksen painopisteet ovat erilaisten rehutyyppien/rehujen valmistus: rehuaineet, kivennäisrehuaineet, täysrehut, täydennysrehut, rehun lisäaineet (rekisteröinti/hyväksyntä) sekä hyväksyntää vaativat kokkidiostaattirehut, lääkerehut ja esiseokset. Riskiluokituksessa huomioidaan myös erityisen riskialttiiden rehujen, kalajauhon tai muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden valmistus ja/tai käyttö valvontakohteessa. Lisäksi riskiluokituksessa huomioidaan valvontakohteen tuotantomäärä ja valmistettävien tuotteiden lukumäärä. Näytteenotto voidaan tarvittaessa vähentää tai tehostaa esim. jos kohteessa on todettu vakavia puutteita. Tuotannosta otettujen rehunäytteiden lisäksi suunnitelmaan kuuluu myös tuotantoympäristönäytteitä.

Maahantuoduista, erityisen riskialttiista kasviperäisistä rehuaine-eristä otettiin erillisen suunnitelman mukaisesti viranomaisnäytteitä salmonellatutkimuksia varten rehuerän saapuessa Suomeen. Sen sijaan *sisämarkkinoilta tulleita* salmonellan suhteen riskialttiita kasviperäisiä rehuaineita ei enää tukittu virallisena valvontana vuonna 2013 vaan rehualan toimijat vastasivat itse ko. erien tutkimisesta omavalvontasuunnitelmiansa mukaisesti. Jokaisesta Suomeen tulleesta kalajauhoerästä otettiin viranomaisnäytteet kiellettyjen eläinproteiinien tutkimista varten.

Tiettyjen muiden kuin eläinperäisten rehujen ja elintarvikkeiden tuonnin tehostetusta virallisesta valvonnasta annetun asetuksen (EY) N:o 669/2009 mukaiset rehut sekä ns. EU:n suojapäätösten piiriin kuuluvat rehut olivat em. säädösten mukaisesti tehostetun valvonnan kohteena. Kyseisten rehujen tuonti Suomeen oli vähäistä. Suomeen

tuotiin viisi pähkinäerää Brasiliasta ja yksi rehuerä Japanista. Kyseisille erille tehtiin asiakirjatarkastus ja yhdestä maapähkinäerästä otettiin näytteet (asetuksen mukaan 10 % eristä tutkittava). Muita rehuja tarkastettiin maahantuonnin yhteydessä vain pistokoeluonteisesti.

Markkinoille saatettujen rehujen laadunvalvontaa tehdään pääasiassa vähittäiskaupassa otettujen näytteiden analysoinnin sekä pakkausmerkintöjen ja mainonnan valvonnan avulla. Näytteitä otetaan myös toimijoiden tuotantotiloista ja varastoista. Valvonta kohdistuu kaikkien eläinlajien rehuihin riskiperusteisesti.

Rehujen muuntogeenisyyden (gm) valvonnassa otettiin yhteensä 26 näytettä 32:sta suunnitellusta. Näistä 19 oli rehutehtailta kotimaisesta valmistuksesta otettua näytettä ja seitsemän markkinavalvonnasta. Kotimaisesta valmistuksesta otetuista näytteistä neljä näytettä otettiin luomurehuista tai luomutuotantoon soveltuvista rehuista. Markkinavalvonnassa tutkittiin kuusi kalanrehua ja yksi lemmikkieläinrehu. Markkinavalvonnassa näytemäärä ei toteutunut, koska kaikkia suunniteltuja rehuja ei ollut markkinoilla saatavilla. Kotimaisen valmistuksen valvonnassa rehualan toimijoiden toiminnan muutokset; esim. rehutehtaan sulkeminen, vähäiset valmistusmäärät tai rehutehtaan siirtyminen ainoastaan muuntogeenisten rehujen valmistukseen vaikuttivat valvontanäytteiden määrän vähentymisenä. Rehunäytteiden analyysit tehtiin ensimmäistä kertaa Eviran omassa laboratorioissa, joka aloitti gm-näytteiden analysoinnin vuonna 2013. Aiemmin rehujen gm-analyysit on tehnyt Tullilaboratorio.

Rehujen viranomaisvalvonnan *näytteenottomäärät* toteutuivat pääosin valvontasuunnitelman mukaisesti (Taulukko 3). Näytteiden väheneminen verrattuna edelliseen vuoteen (8817 kpl) johtui pääasiassa erityisen riskialttiiden rehujen sisämarkkinakaupan valvonnan siirtymisestä toimijoiden omavalvonnan piiriin.

Taulukko 3. Viranomaisvalvonnan näytteenoton näytemäärien suunnitelma ja toteutuma 2013.

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä	Toteutunut näytemäärä	Näytteenoton toteutuma (%)
Maahantuonti	¹⁾	2373	100
Sisämarkkinakauppa	¹⁾	832	100
Markkinavalvonta	460	534	116
Kotimainen valmistus ²⁾			
Rehunäytteet	846	874	103
Tuotantoympäristönäytteet	12	18	150
Rehujen gm-valvonta ³⁾	32	26	100
Alkutuotannon valvonta	207	202	98
Viranomaisnäytteet yhteensä	4762	4859	102

1) Määräytyy rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien mukaisesti (suunniteltu ≈ toteutunut)

2) Näytteiden suunnitellussa näytemäärässä on mukana 12 tuotantoympäristönäytettä ja n. 100 tehostetun näytteenoton näytettä sekä 48 näytettä lemmikkieläinten ja turkiseläinten rehujen valvontaan.

3) Muuntogeenisyyden valvonnan osalta suunniteltu näytemäärä on suunniteltu määrä näytteitä enimmillään (suunniteltu ≈ toteutunut).

Myös rehujen viranomaisvalvonnan *analyysien kokonaismäärä* vastasi tehtyä suunnitelmaa. Rehujen virallisessa valvonnassa otetuista näytteistä tehtiin yhteensä noin 9995 analyysia, mikä oli 107 % suunnitellusta (Taulukko 4). Kuten näytteenottomäärienkin kohdalla, analyysien väheneminen verrattuna edelliseen vuoteen (12 419 kpl) johtui pääasiassa erityisen riskialttiiden rehujen sisämarkkinakaupan valvonnan siirtymisestä toimijoiden omavalvonnan piiriin.

Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien osuus kaikista analyyseistä oli 75 % (7504 analyysia), mikä oli 110 % suunnitellusta. Erityisesti muiden mikro-organismien kuin salmonellan (kuten enterobakteerien ja klostridien) tutkimuksia tehtiin suunniteltua enemmän. Rehuaineista tehtyjen salmonella-analyysien osuus kaikista tehdyistä salmonella-analyyseistä oli v. 2013 87,2 % (v. 2012 93,9 % ja v. 2011 90,8 %), mikä kuvastaa erityisesti tuontirehuaineista tehtyjen salmonella-analyysien suurta määrää.

Lisäksi rehuista tehtiin yhteensä 2491 *ravitsemuksellista analyysiä* ravitsemuksellisen koostumuksen ja rehun lisäaineiden pitoisuuksien tarkastamiseksi suhteessa rehu-alan toimijan pakkausmerkinnöissä takaamiin arvoihin.

Taulukko 4. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden sekä ravitsemuksellisten analyysien määrät v. 2013.

Analyyysi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lukumäärä yhteensä (Σa)	Toteutunut; rehuaineet (a)	Toteutunut; rehu-seokset (a)	Toteutunut; rehun lisäaineet, esiseokset (a)	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä (Σa)	Toteutunut (%)
Salmonella ¹⁾	3882	3384	482	16	3882	100
Muut mikro-organismit ²⁾	n. 120	397	182	-	579	483
Mikroskopointi/kalajauho	(200)	(94)	(145)		(239)	
Mikroskopointi/lihaluujuuho	(300)	(227)	(231)		(458)	
Mikroskopoinnit yhteensä ³⁾	500	321	376		697	139
Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuholaiset ⁴⁾	n. 120	73	20	-	93	100
Aflatoksiini B1, B2, G1, G2	100 a (25 n)	12 a	120 a	-	132 a	132
Muut hometoksiini ⁵⁾	220 a (20 n)	132 a	110 a	-	242 a	110
Kadmium	60	10	83	22	115	192
Lyijy	60	10	84	22	116	193
Elohopea	40	5	46	15	66	165
Arseeni	60	6	75	15	96	160
Kromi	60	1	41	-	42	70
Nikkeli	60	1	41	-	42	70
Melamiini	10	-	9	1	10	100
Dioksiinit summa ⁶⁾	10 (10 n)	9	1	-	10	100
Dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet summa ⁷⁾	10	9	1	-	10	100
Muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet summa ⁸⁾	10	9	1	-	10	100
Kasvinsuojeluaineet ⁹⁾	890 a (10 n)	505 a	211 a	-	716 a	100
Lasalosidi-Na ¹⁰⁾	35	-	39	-	39	111
Narasiini ¹⁰⁾	35	-	39	-	39	111
Monensiini-Na ¹⁰⁾	35	-	38	-	38	108
Salinomysiini-Na ¹⁰⁾	35	-	39	-	39	111
Maduramisiini-NH4 ¹⁰⁾	35	-	39	-	39	111
Semduramisiini ¹⁰⁾	35	-	39	-	39	111
Lääkerehut ja niiden carry over -seuranta ¹⁰⁾	5 5	- -	5 -	- -	5 -	100 0
Olakvindoksi ¹⁰⁾	15	-	19	-	19	127
Karbadoksi ¹⁰⁾	15	-	19	-	19	127
Amprolium ¹⁰⁾	15	-	15	-	15	100
Dimetridatsoli ¹⁰⁾	15	-	15	-	15	100
Muuntogeenisyyden analysointi ¹¹⁾	n. 320 a (32 n)	-	340 a (26 n)	-	340 a	100
Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit yht.	6812	4884	2529	91	7504	110
Rehujen ravitsemukselliset analyysit yhteensä	2491	219	2240	32	2491	100
Rehujen valvonta-analyysit yhteensä	9303	5103	4769	123	9995	107

Σa = rehujen analyysien lukumäärä yhteensä

a = analyysien lukumäärä

n = näytteiden lukumäärä

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien lukumäärän mukaisesti (suunniteltu a \approx toteutunut a).
- 2) Kohteena ovat pääosin muut kuin elintarviketuotantoeläinten rehut; rehut turkiseläimille ja lemmikkieläimille.
- 3) Kohteena ovat elintarviketuotantoeläinten rehuseokset (märehtijäin ja ei-märehtijäin rehut) sekä näiden rehujen valmistukseen käytettäviä rehuaineita.

- 4) Analyysit määritellään näytteille sekä pistokoeluonteisesti että epäilyn perusteella. Samasta näytteistä voidaan tehdä yksi tai useampi analyysiryhmään kuuluva analyysi ja toteutuneiden analyysien yhteismäärä vaihtelee näytteittäin (suunniteltu a ≈ toteutunut a).
- 5) Tutkittavat hometoksiinit ovat DON, DAS, 3-AcDON, NIV, F-X, T-2-toksiini, HT-2 -toksiini, okratoksiini A, zearaleoni ja fumonisiinit (B1 ja B2).
- 6) Dioksiini-yhdisteiden summa (17 eri yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-PCDD/F TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan.
- 7) Dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (PCB 77, PCB 81, PCB 105, PCB 114, PCB 118, PCB 123, PCB 126, PCB 156, PCB 157, PCB 167, PCB 168 ja PCB 189) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-Dioxinlike PCBs TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan.
- 8) Muut kuin dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (PCB 28, PCB 52, PCB 101, PCB 138, PCB 153 ja PCB 180) (ICES-6) 12 % kosteuteen suhteutettuna sisältäen määritysrajan.
- 9) Kasvinsuojeluaineet -määritysmenelmässä on enintään 89 eri tutkittavaa yhdistettä. Kaikkia yhdisteitä ei ole aina mahdollista tutkia kaikista rehunäytteistä.
- 10) Yhdisteitä tutkitaan valmiista rehuseoksista.
- 11) Suunnitelmassa näytteiden määrä on arvio. Suunniteltu a ≈ toteutunut a. Analyysien määrä per näyte vaihtelee näytteittäin. Näytteistä tutkitaan sekä EU:ssa hyväksytyjä että hyväksymättömiä muuntogeenisiä aineksia.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Rehualan alkutuotannon toimijat (tilavalvonta)

Todetut puutteet on esitetty taulukossa 5. Puutteiden määrä on vähentynyt toimijoiden toiminnan parantumisen ja valvottujen tilojen määrän vähenemisen vuoksi.

Taulukko 5. Todetut puutteet rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa 2013. Suluissa v. 2012 havaittujen puutteiden määrä.

Todettu säännöstenvastaisuus	Lukumäärä	
Rehuissa todettiin tuholaisia, jyr sijän tai linnun ulostetta, jyr sijän karvoja, höyheniä ja/tai torajyviä	20	(40)
Tila ei ole rekisteröitynyt rehualan toimijaksi	4	(10)
Tila ei ole rekisteröitynyt kalajauhollisen täydennysrehun käyttäjäksi	2	(3)
Yhteensä	26	(53)

Hukkakauraa ei otetuissa näytteissä todettu (kolme v. 2012). Kuudesta (kaksi v. 2012) rehunäytteestä löytyi torajyvää, mutta sen pitoisuus jäi näytteissä alle 0,1 %:n, joten rehuerien käyttöä ei kielletty. Rehunäytteistä 17:sta todettiin tuholaisia, mikä johti rehun säilytyspaikan puhdistuskehotukseen, mutta ei rehun käyttökieltoon. Tiloilta otetusta neljästä (19 v. 2012) rehunäytteestä löydettiin ulostetta, jyr sijän karvoja tai höyheniä, minkä seurauksena kyseisiä tiloja kehoitettiin tarkastamaan rehun säilytys ja kiinnittämään huomiota tuhoeläintorjuntaan. Rehuvarastojen tunnisteiden merkitsemiseen liittyen tarkastajat antoivat lisäksi neuvontaa 20 tilalla. Tarkastuksissa havaittiin neljä rehualan alkutuotannon toimijaksi rekisteröitymätöntä tilaa ja kaksi rekisteröitymätöntä kalajauhollista täydennysrehua käyttävää sikatilaa. Rehualan alkutuotannon toimijoiden täydentävien ehtojen rehuvaatimuksien noudattamisessa ei sen sijaan todettu laiminlyöntejä (kaksi v. 2012).

Kahdeksalta tilalta todetun salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi otetuissa rehunäytteissä ei todettu salmonellaa. Kansallisen seleenin saannin seurannan säilörehunäytteiden seleenipitoisuudet olivat vuoden 2012 sadossa keskimäärin 0,17 mg/kg ka (25 näytettä) ja vuoden 2013 sadossa 0,19 mg/kg ka (39 näytettä). Ilman teollista lannoitetta viljeltyjen säilörehujen seleenipitoisuus jäi vuoden 2012 sadossa 0,03 mg/kg ka ja vuoden 2013 sadossa 0,05 mg/kg ka. Teollisia lannoitteita saaneiden säilörehujen seleenipitoisuus oli molempina vuosina keskimäärin 0,2 mg/kg ka.

Rehualan toimijoiden valvonta

Tarkastuksissa todetut puutteet ja niiden perusteella rehualan toimijalta edellytetyt toimenpiteet on luokiteltu kolmeen luokkaan siten, että ensimmäisen luokan puutteet

ovat vakavimpia ja kolmannen luokan puutteet ovat lievimpiä. Lisäksi toiminnan parantamiseksi on annettu kehitysehdotuksia, jotka liittyvät sellaisiin havaittuihin seikkoihin, joihin lainsäädännössä ei esitetä täsmällisiä vaatimuksia. Kehitysehdotukset eivät ole toimijaa sitovia. Taulukoiden 6 a ja 6 b mukaisesti toimenpiteitä edellytettiin ja kehitysehdotuksia annettiin yhteensä 328. Vuonna 2012 vastaava luku oli 354 ja vuonna 2011 401. Vakavia puutteita todettiin vain yksi (epäsiisti varasto). Eniten oli lieviä puutteita ja kehitysehdotuksia. Evira on asettanut edellytetyille toimenpiteille määräajat. Rehualan toimijan rekisteröintejä tai hyväksyntöjä ei vuonna 2013 jouduttu keskeyttämään tai peruuttamaan. Yhden rehualan toimijan rehuseosten valmistamiseen liittyvä rekisteröinnin keskeytys purettiin.

Valvonnassa todetut säännöstenvastaisuudet liittyivät pääasiassa laitosten toimintaan, mutta jossain määrin myös niiden rakenteellisiin olosuhteisiin. Rehutehtaiden tarkastuksissa kiinnitettiin erityistä huomiota HACCP-järjestelmiin, laadunvarmistusnäytteenottoon salmonellan ja muiden haitallisten aineiden toteamiseksi sekä poikkeustilanteisiin varautumiseen. Kokkidiostaatti- ja lääkejäämien hallintaa on tarkastettu myös laitostarkastusten yhteydessä, samoin muuntogeenisten ja tavanomaisen rehujen erillään pitoa.

HACCP-järjestelmissä, laadunvarmistuksessa, merkinnöissä ja saateasiakirjoissa sekä ohjeistuksessa todettiin puutteita. Vaara-analyysin ja kriittisten hallintapisteiden järjestelmissä (HACCP) oli puutteita etenkin joidenkin sellaisten toimijoiden kohdalla, joilla rehuja syntyy elintarvikevalmistuksen sivutuotteena. Laadunvarmistuksen puutteita olivat esimerkiksi riittämätön näytteenotto sekä näytteiden tutkiminen. Rehutehtaat ovat noudattaneet pakollista tuotantoympäristönäytteenottoa koskevia vaatimuksia hyvin ja ottavat usein lisänäytteitä oman riskinarviointinsa perusteella. Seostasaisuskokeissa ja jäämäkokeissa sekä kokkidiostaatti- ja lääkejäämien hallinnassa todettiin joitakin puutteita. Pakkausmerkintäpuutteita oli erityisesti rehuaineissa sekä välitysrehuissa. Takaisinvetojen ohjeistus ja toiminnan ohjeistus erilaisissa poikkeustilanteissa puuttui useilta toimijoilta. Kaikki toimijat eivät myöskään ole noudattaneet edellytettyjen toimenpiteiden raportoinnille asetettuja määräaikoja.

Tarkastusten perusteella rehuseosten valmistajat noudattavat sen sijaan hyvin uuden toiminnanharjoittaja-asetuksen kuumennuskäsittelyvaatimuksia.

Taulukko 6 a. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty toimenpiteitä. ¹⁾

Puuterhmä	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet		4	11	15
Tilat ja laitteet	1	6	8	15
Tukijärjestelmät		1	19	20
Henkilöstö		1	2	3
Laadunvarmistus		21	28	49
Rekisteröidyt toimijat		4	11	15
Tietojen kirjaaminen		5	8	13
Valitukset ja takaisin veto			9	9
HACCP		16	26	42
Pakkausmerkinnät		7	15	22
Yhteensä	1	65	137	203

1) Ei sisällä vähittäiskauppojen, kuljetusvälineiden tai eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien/varastovien toimijoiden tarkastuksissa todettuja puutteita eikä Venäjän vientiin liittyvissä tarkastuksissa todettuja puutteita. Sisältää kuljetusliikkeiden tarkastuksissa todetut puutteet.

Taulukko 6 b. Havainnot (kpl), joiden perusteella on annettu kehitysehdotuksia

Puuteryhmä	
Raaka-aineet	5
Tilat ja laitteet	3
Tukijärjestelmät	13
Henkilöstö	14
Laadunvarmistus	19
Rekisteröidyt toimijat	12
Kirjanpito	11
Valitukset ja takaisinvento	12
HACCP	30
Pakkausmerkinnät	6
Yhteensä	125

Valtuutettujen tarkastajien suorittamissa *kuljetusautojen* tarkastuksissa havaittiin eniten puhdistus- ja ajopäiväkirjoihin liittyviä puutteita (Taulukko 7). Ajopäiväkirjat puuttuivat usein viljankuljetusautoista, vaikka kuormakirjat olivat kunnossa. Puhdistuskirjanpitoon liittyvää tietoa annettiin myös suullisesti. Lastaustilojen siisteydessä ei ollut tapahtunut oleellisia muutoksia edellisiin vuosiin. Uutena kohtana tarkastuspöytäkirjaan on lisätty toimijan kuukausittaisen salmonellanäytteenoton tarkastus kuljetustilasta. Vuoden alussa tehdyillä tarkastuksilla salmonellanäytteenotto hyväksyttiin, jos se oli aloitettu. Salmonellanäytteenotto puuttui kokonaan vain viidestä autosta, koska suurimmat rehutehtaat hoitavat itse ajoneuvojen salmonellanäytteiden ottamisen.

Taulukko 7. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaitut puutteet 2013 (sisältäen eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetukset). Suluissa vuoden 2012 luvut.

Puutteet	Puutteita, kpl	Osuus tarkastetuista, %
Puhdistuskirjanpito	18 (13)	17 (12)
Tarkastuskortti puuttui	11 (8)	10 (7)
Lastaustilojen siisteys	10 (14)	10 (12)
Ajokirjanpito	29 (39)	28 (33)
Salmonellanäytteenotto	5 (-)	5 (-)
Yhteensä	83 (74)	

Luomurehutoimijoiden tarkastusten perusteella huomautuksen toiminnassaan sai n. 40 % toimijoista. Määrä on samansuuruinen edelliseen vuoteen verrattuna. Suurin osa huomautuksia liittyi rehujen merkintöihin (15 kpl), laadunvarmistukseen (12 kpl) ja kirjanpitoon, kuten edellisenäkin vuonna. Määräaikaista markkinointikieltoja annettiin yksi. Lisäksi Evira antoi yhdelle toimijalle huomautuksen. Tarkastuskertomuksissa Evira antoi toimijoille kehitysehdotuksia (11 kpl), joilla annetaan toimintaa tukevia neuvoja tai jaetaan hyviä käytäntöjä.

Tuotantoeläinten rehua myyville vähittäiskaupoille annetut huomautukset liittyivät useimmiten varastojen siisteyteen/tiivyyteen ja tuholaistorjuntaan. Puutteita todettiin runsaassa 60 % tarkastetuista kohteista.

Eläimistä saatavat sivutuotteet (ei kuljetuskalusto eikä maitoalan laitokset)

Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien laitosten tarkastuksissa todetut puutteet on esitetty taulukossa 8. Puutteet ja niiden perusteella toimijalta edellytetyt toimenpiteet on luokiteltu kolmeen luokkaan siten, että ensimmäisen luokan puutteet ovat vakavimpia ja kolmannen luokan puutteet lievimpiä. Lisäksi on annettu kehitysehdotuksia toiminnan parantamiseksi.

Taulukko 8. Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien toimijoiden tarkastuksissa todetut puutteet.

Tarkastettava toimija	Tarkastusten määrä (kpl)	Luokan 1 puute	Luokan 2 puute	Luokan 3 puute (+ kehitysehdotukset)
Luokan 2 käsittelylaitokset	2	-	-	1+0
Luokan 3 käsittelylaitokset	2	-	4	-
Rehusekoittamot	2	-	-	-
Keräyskeskukset	3	-	4	3+3
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	6	1	1	9+6
Rehujen varastointilaitos (sivutuote)	4	2	2	7+2
Välittäjä	1	-	2	3+0
Yhteensä	20	3	13	23+11

Sivutuotteita rehukäyttöön prosessoiville, varastoiville tai välittäville sivutuotetoimijoille tehtiin vuonna 2013 yhteensä 30 tarkastusta, joista 10 oli hyväksymistarkastuksia. Myös hyväksymistarkastusten yhteydessä edellytettiin toimenpiteitä, mutta näiden toimenpiteiden toteuttaminen annettuihin määräaikoihin mennessä oli hyväksymisen edellytys, eikä niitä raportoida tässä puutteina.

Havaitut luokan 2 ja 3 puutteet liittyivät omavalvontasuunnitelmiin, HACCP-järjestelmiin, kaupallisiin asiakirjoihin, sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden merkitsemiseen, kirjanpitoon (puhdistus, perehdytys, mittalaitteiden kalibrointi), epäsiisteyteen, jäljitettävyyteen, ilmoituksiin, pakkausmerkintöihin, näytteenottoon ja näytteiden analysoimiseen sekä rakenteisiin. Em. puutteita luokiteltiin sekä luokan 2 että luokan 3 puutteiksi puutteen laajuudesta riippuen. Yleisimpiä puutteita olivat HACCP-perusteisiin omavalvontasuunnitelmiin liittyvät puutteet sekä puutteet pakkausmerkinnöissä. Näitä puutteita havaittiin noin puolessa tehdyistä tarkastuksista.

Luokan 1 puutteita kirjattiin kolme kappaletta. Näistä yksi liittyi tuotantovälineisiin, jotka tässä tapauksessa aiheuttivat vakavan riskin lopputuotteen turvallisuudelle. Kaksi muuta liittyivät omavalvonnassa tuoteturvallisuuden kannalta vakavaan laiminlyöntiin.

Tarkemmat tiedot eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnasta ko. sektorin raportissa (Dnro 2087/0411/2014).

Tuotevalvonta

Tuotevalvonnassa todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten esiintymistiheys on esitetty taulukossa 9. Huomioitavaa on, että poikkeamien prosentuaaliseen esiintymistiheyksien vaihteluun eri vuosina vaikuttavat valvonnan painotukset ja analyysien kohdentaminen eri rehuihin sekä ko. analyysiin ohjattujen näytteiden kokonaismäärä (esim. lääkerhut). Näytteiden kokonaismäärää puolestaan rajoittaa saatavilla oleva menetelmävalikoima. Vuoden 2013 alussa tulleet muutokset sisämarkkinakaupan viranomaisvalvonnassa vähensivät merkittävästi viranomaisvalvonnassa tutkittujen rehuerien ja näytteiden lukumää-

rää. Näillä oli merkittävää vaikutusta säädösten vastaisuuksien ja seuraamusten suhteellisiin osuuksiin.

Taulukko 9. Tuotevalvonnassa v. 2013 todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten esiintymistiheys laskettuna prosentuaalisena määränä analysoiduista näytteistä eri analyysiryhmissä sekä pakkausmerkintäpuutteiden suhteellinen esiintyminen rehuerissä.

Todettu säännöstenvastaisuus	2009 (%)	2010 (%)	2011 (%)	2012 (%)	2013 (%)
Kivennäisainepoikkeamat	16,3	10,4	11,3	3,9	4,5
Pääravintoainepoikkeamat	7,7	10,7	8,4	6,2	5,8
Hivenainepoikkeamat	21,4	17,4	12,4	2,6	3,4
Vitamiinipoikkeamat	6,8	34,4	40,3	24,2	21,3
Aminohappo-, sokeri-, hera- tai tärkkelyspoikkeamat	18,2	-	-	-	-
Muut analyysit mm. propyleeniglykoli	-	-	-	0,0	0,0
Salmonella ja muut mikro-organismit	0,6	0,4	0,2	0,2	2,7
Maaeläinperäinen aines tai kalajauho	0,9	1,6	0,0	0,0	0,4
Kasviperäiset epäpuhtaudet ja tuholaiset	10,6	19,8	22,4	10,7	30,1
Mykotoksiinit	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0
Raskasmetallit	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0
Melamiini	0,0	0,0	0,0	19,0	0,0
Dioksiinit ja dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet sekä muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet	-	0,0	0,0	0,0	0,0
Kasvinsuojeluaineet	-	-	0,0	0,0	0,0
Kokkidiostaatti-, antibiootti- ja/tai muut lääkkeenkaltaiset aineet rehun lisäaineina tai niiden jäämät	2,8	1,9	2,7	1,8	1,3
Lääkerehut ja niiden jäämät	7,1	0,0	14,3	25	0,0
Pakkausmerkintäpuutteet ¹⁾	12,7	12,4	14,2	7,3	13,0

1) Pakkausmerkintäpuutteiden esiintymistiheys on tässä esitetty suhteutettuna viranomaisnäytteenoton kohteena olleiden rehuerien yhteismäärään valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa

Määrällisesti eniten huomautuksia annettiin erityisesti enterobakteerien pitoisuuksiin, kasviperäisiin epäpuhtauksiin ja tuholaisiin sekä pakkausmerkintöihin liittyen.

Suurin osa rehunäytteistä todetuista salmonelloista liittyi öljykasvien siemenistä saatavien kasviperäisten rehuaineiden tuontiin. Valmistuksen valvonnassa myös yhdestä turkiseläinten rehuerästä todettiin salmonellaa. Lisäksi yhden toimijan lemmikkieläinten rehuissa todettiin suuria enterobakteerien pitoisuuksia.

Vuonna 2013 otettiin viranomaisvalvontana tuotantoympäristönäytteitä huomattavasti vuotta 2012 vähemmän. Kolme kuuden näytteen sarjaa otettiin rehutehtaalta, josta joulukuussa 2012 oli tuotantoympäristönäytteessä todettu salmonellaa. Näissä viranomaisnäytteissä tai rehutehtaan tapauksen johdosta ottamissa omavalvonnan näytteissä ei todettu salmonellaa.

Rehutehtailta otetuista näytteistä todettiin kokkidiostaattien jäämiä kolmessa rehun valmistuserässä yli säädösten rajojen. Erät olivat kaikki saman rehutehtaan valmistamia. Lisäksi valmistuksen valvonnan yhteydessä todettiin yhdestä tilarehustamon rehuerästä jäämiä maaeläinperäisistä ainesosista, mutta löydökset (luupartikkeli ja karvoja) viittasivat jyrjsijöihin, ei kielletyn eläinproteiinin käyttöön rehussa.

Komission asetuksella (EU) N:o 939/2010 on ollut osaltaan vaikutusta ravitsemuksellisten poikkeamien vähenemiseen, erityisesti kivennäis- ja hivenaineisiin liittyen. Nykyisellään vain rehun lisäaineiden toleranssien alituksista ja / tai rehun lisäaineiden sallitun enimmäismäärän ylityksistä voidaan huomauttaa.

Suomi teki yhteensä 7 (edellinen vuosi 10) rehuja koskevaa ilmoitusta EU:n RASFF-hälytysjärjestelmässä. Ilmoitukset käsittelivät pääasiassa tuontirehujen valvonnassa todettuja salmonelloja. Lisäksi raportoitiin sisämarkkinoilta tuoduissa kalajauhoerissä todetuista säädösten vastaisuuksista (maaeläinperäinen aines) ja laatupoikkeamista (kalaa 20 %, tunnistamatonta mineraalia 20 % jne.).

Viranomaisnäytteenoton yhteydessä tai tietyissä tapauksissa toimijan omavalvonnassa todetut rehuerät, joihin kohdistui kieltoja, määräyksiä tai muita valvonnan toimenpiteitä ajanjaksolla vuonna 2013, on esitetty taulukossa 10. Virallisen valvonnan näytteiden analyysien perusteella kiellettyjä rehueriä oli markkinavalvonnassa 7 kpl, kotimaisen valmistuksen valvonnassa 9 kpl ja tuonin valvonnassa 7 kpl. Erät joko käsiteltiin, hävitettiin tai palautettiin, joten rehuketjuun ei päässyt saastuneita rehueriä tai vialliset rehut poistettiin myynnistä (markkinavalvonta).

Taulukko 10. Viranomaisnäytteissä ja sisämarkkinaerien salmonellavalvonnan osalta toimijoiden omavalvontanäytteissä todetut säännösten vastaisuudet sekä niihin liittyvät valvonnan toimenpiteet vuonna 2013.

Kielletyt erät on lihavoitu.

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erien lkm	Todettu säännösten vastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuaineet: rapsipuriste	1 erä	<i>Salmonella Mbandaka</i>	Ehdollinen maahant.kielto, käsittely, uusinta näytteenotto ja analyysit
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuaineet: soijarouhe	1 erä	<i>Salmonella Cubana</i>	Ehdollinen maahant.kielto, käsittely, uusinta näytteenotto ja analyysit
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuaineet: soijaproteiinikonsentraatti	1 erä	<i>Lastien sekoittumisepäily (Salmonella Cubana)</i>	Ehdollinen maahant.kielto, käsittely, uusinta näytteenotto ja analyysit
Maahantuonti	Hevosen täydennysrehu	1 erä	<i>Rehu sisälsi lisäaineita, joita ei ole EU:ssa hyväksytty käytettäväksi ko. rehuissa</i>	Ehdoton maahantuontikielto, erän palautus
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: rapsipuriste	1 erä	<i>Salmonella Senftenberg (toimijan ilmoittama omavalvontatulos)</i>	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: soijarouhe, gmo	4 erää	<i>Salmonella Mbandaka (toimijan ilmoittama omavalvontatulos)</i>	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: soijarouhe	1 erä	<i>Salmonella Havanna (toimijan ilmoittama omavalvontatulos)</i>	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina-kauppa	rehuseokset	2 erää	<i>Salmonella Senftenberg Salmonella Havanna (toimijan ilmoittama omavalvontatulos)</i>	Toimija palautti erät valmistajalle
Sisämarkkina-kauppa	Kalajauho	2 erää	<i>Maaeläinperäinen aines</i>	Ehdollinen kielto, erän palautus
Sisämarkkina-kauppa	Kalajauho	1 erä	<i>Rehussa kalaa 10-20 %, loput tunnistamatonta mineraalia</i>	Ehdollinen kielto, erän palautus
Kotimainen valmistus	Minkinrehu	1 erä	<i>Salmonella ssp.</i>	Ehdoton kielto. Linjaston pesu, desinfiointi ja uusintänäytteenotto
Kotimainen valmistus	Koiran raakaruoka	5 erää	<i>Enterobakteereita enemmän kuin asetus (EY) N:o 1069/2009 sallii</i>	Ehdoton kielto ja selvitysmääräys toimenpiteistä
Kotimainen valmistus	Rehuseokset elintarviketuotantoeläimille, munivien kanojen	1 erä	Tilasekoittamon rehuerästä jäämiä maaeläinperäisistä ainesosista. Löydökset (luu-	Rehusiilojen, -varastojen, -laitteiden ja -välineiden puhdistusmääräys ja tuho-

	rehut		partikkeli ja karvoja) eivät viitanneet kielletyn eläinproteiinin käyttöön rehussa, vaan jyrsiöihin.	laistorjunnan tehostaminen.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset elintarviketuotantoeläimille, kalkkunan rehut	1 erä	Narasiinin jäämät: suurimman sallitun pitoisuuden ylitys herkkien eläinten rehussa	Ehdoton kieltä, takaisinvetomääräys, selvitys- ja toimenpidemääräys sekä seuranta-äytteenotto ja -analyysit.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset elintarviketuotantoeläimille, kalkkunan rehut	1 erä	Narasiinin ja monensiinin jäämät: suurimman sallitun pitoisuuden ylitys herkkien eläinten rehussa	Ehdoton kieltä, takaisinvetomääräys, selvitys- ja toimenpidemääräys sekä seuranta-äytteenotto ja -analyysit.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset: elintarviketuotantoeläimille, broilerin rehut	1 erä	Monensiinin jäämän suurimman sallitun pitoisuuden ylitys herkkien eläinten rehussa	Ehdoton kieltä, takaisinvetomääräys, selvitys- ja toimenpidemääräys sekä seuranta-äytteenotto ja -analyysit.
Markkina- valvonta (reklamaatio)	Rehuseokset: elintarviketuotantoeläimille, broilerin rehut (ollut käytössä myös fasaaneille)	1 erä	Broilerin rehua syötetty tilalla ko. rehulle annetun käyttöohjeen vastaisesti fasaaneille. Rehuerästä todettu kohonnut pitoisuus narasiinin jäämiä. Narasiinipitoisuus ei ylittänyt enimmäispitoisuutta broilerin rehulle.	Ehdoton kieltä rehun käytölle muille kuin pakkausmerkinnöissä esitetyille eläinlajeille ja ryhmille. Tehtaalle selvitys- ja toimenpidemääräys sekä seuranta-äytteenotto ja -analyysit
Markkina- valvonta (reklamaatio)	Kalkkunan rehu (ollut käytössä myös fasaaneille)	1 erä	<i>Suuret ravintoainepoikkeamat</i>	Ehdoton kieltä, takaisinvetomyyntistä
Markkina- valvonta	Kalanrehut (verijauhoa sisältävät)	3 erää	<i>Märehtijän DNA</i>	Ei tarvetta kiellolle, koska erät jo käytetty/varastossa olevien hävitys toteutettu
Markkina- valvonta	Eläimistä saatavat sivutuotteet lemmikkieläimille (lihaseos)	1 erä	<i>Enterobakteerit</i>	Ehdoton markkinoille saattamista koskeva kieltä, takaisinvetomyyntistä
Markkina- valvonta	Eläimistä saatavat sivutuotteet lemmikkieläimille (nauhan ruokatorvi)	1 erä	<i>Salmonella Derby</i>	Ehdoton markkinoille saattamista koskeva kieltä, takaisinvetomyyntistä
Markkina- valvonta	Siemenseokset linnuille	1 erä	Elävät tuholaiset	Ehdoton markkinoille saattamista koskeva kieltä, takaisinvetomyyntistä
Markkina- valvonta	Auringonkukan siemenet	3 erää	Elävät tuholaiset	Kiellolle ei tarvetta, koska takaisinveto toteutui ennen kiellon määrittämistä tai tuotetta ei enää myynnissä
Markkina- valvonta	Siemenseokset linnuille	1 erä	Hukkakaura	Ehdoton kieltä, takaisinvetomyyntistä
Markkina- valvonta	Siemenseokset linnuille	3 erää	Hukkakaura	Ei tarvetta kiellolle, koska takaisinveto toteutui ennen kiellon määrittämistä /leviämiskirisi pieni undulaattiseoksella (1)
Markkina- valvonta	Auringonkukan siemenet	1 erä	Hukkakaura	Ei tarvetta kiellolle, koska erää ei enää myynnissä
Markkina- valvonta	Auringonkukan siemenet	1 erä	Kielletyt siemenet	Kiellolle ei tarvetta, koska erää ei enää myynnissä
Markkina- valvonta: gm-valvonta	Marsun täydennysrehu	1 erä	Merkittömätön gm-aines	Ehdollinen kieltä, koska Evira on jo aiemmin määrännyt merkittömään ko.

				täydennysrehun
Yhteenveto		23	erää	16 ehdotonta kieltoa ja 7 ehdollista kieltoa
Yhteensä		43	erää	Kieltoja, määräyksiä tai muita valvonnan toimenpiteitä

Mikrobiologisten haittojen esiintyminen

Tuonnin yhteydessä joko virallisessa valvonnassa tai toimijan omavalvonnassa todettiin 11 salmonellaposiitivista erää (v. 2012 vastaava luku oli 10). Valmiit rehuseokset (2) palautettiin valmistajalle ja kasviperäiset rehuaine-erät (9) käsiteltiin ennen ko. erien markkinoille saattamista tai maahantuontia. Myös toimijan omavalvonnassa salmonellaposiitiviksi todettujen sisämarkkinaerien käsittelylle tuli hakea lupa Evirasta. Käsittelyn jälkeen eristä otettiin viralliset näytteet ja erät hyväksyttiin käyttöön vasta kun ne oli todettu puhtaaksi. Erät edustivat yhteensä 20,5 miljoonaa kiloa rehuaineita (2013 21 miljoonaa kiloa ja 2012 22,7 miljoonaa kiloa). Salmonellaposiitivisia eräiä todettiin samalla frekvenssillä kun aiempina vuosina.

Kotimaisten elintarviketuotantoeläinten rehujen *valmistuksen* valvonnan näytteenottoa oli tehostettuna yhdeksässä valvontakohteessa. Tehostuksen perusteita ovat mm. omavalvonnassa todetut salmonellalöydökset, kokkidiostaattien /lääkerehujen lääkeaineiden jäämien hallinnassa todetut puutteet sekä suuren tuotantomäärän omaavat uudet toimijat.

Salmonellaposiitivisia näytteitä todettiin *markkinavalvonnassa* yksi, joka oli elämistä saatava lemmikkieläinten ruoaksi tarkoitettu sivutuote. Vuosina 2012 ja 2011 salmonella positiivisia näytteitä oli 2 kpl ja 2010 10 kpl.

Maaeläinperäinen aines

Maahantuonnin ja sisämarkkinatuonnin yhteydessä tutkittiin noin 100 kalajauhoerää kielletyn käsitellyn eläinproteiinin, lähinnä lihaluujauhon, toteamiseksi. Maaeläinperäistä ainesta todettiin huomattavina pitoisuuksina kahdessa sisämarkkinoilta tuodussa erässä, joiden markkinoille saattaminen kiellettiin kuitenkin sallien ko. erien käyttö muiden kuin elintarviketuotantoeläinten rehuihin. Rehualan toimija päätyi palauttamaan erät myyjälle ja alkuperämaan viranomaisilta saadun tiedon mukaan em. rehuerät sisälsivät kalajauhon lisäksi siipikarja- ja höyhenjauhoa. Yhdessä erässä todettiin mikroskooppisessa analyysissä kalajauhoa vain 10-20 % ja yhtä paljon tunnistamatonta mineraalia. Koska rehuerän koostumuksesta ei ollut varmuutta, Evira kielsi varmuustoimenpiteenä myös ko. rehuerän markkinoille saattamisen. Lisäksi kahdessa kalajauhoerässä todettiin huomattavia määriä soijaa; ko. erille annettiin analyysitulokseen perustuva huomautus.

Kotimaisen valmistuksen valvonnassa yhdestä elintarviketuotantoeläimille valmistetusta munivien kanojen rehuerästä todettiin mikroskopoinnissa maaeläinperäistä ainesta. Löydökset viittasivat jyrsoihin, joten tilasekoittamolta edellytettiin rehusiilojen, -varastojen, -laitteiden ja -välineiden puhdistusta ja tuholaiistorjunnan tehostamista. Muista tutkituista viranomaisnäytteistä ei todettu jäämiä maaeläinperäistä ainesta tai viitteitä säädösten vastaiseen kalajauhon käyttöön.

Haitalliset ja kielletyt aineet sekä muut poikkeamat

Kokkidiostaatteja rehun lisäaineena käytäviltä kotimaisilta rehutehtailta otettiin valvontasuunnitelman mukaisesti näytteitä rehuista kokkidiostaattien jäämäanalyyseja varten (Taulukko 4). Virallisessa valvonnassa todettiin saman toimijan kolmessa eri rehuerässä kokkidiostaattien jäämiä yli säädösten sallimien pitoisuuksien. Yhdessä kalkkunanrehuerässä todettiin narasiinin jäämiä ja samalla näytteenottokäynnillä ote-

tusta toisesta kalkkunanrehuerässä todettiin monensiinin ja narasiinin jäämiä yli säästösten sallimien pitoisuuksien. Lisäksi yhdessä broilerinrehun valmistuserässä todettiin monensiinia yli säästösten sallimien rajojen. Rehuerät kiellettiin ja määrättiin poistettavaksi markkinoilta. Rehualan toimijoille annettiin toimenpidemääräykset saattaa kokkidiostaattien jäämät hallintaan rehun valmistuksessa. Myöhemmin otetuissa viranomaisnäytteissä ei todettu kokkidiostaattien jäämiä yli sallitun pitoisuuden.

Lääkerehuja valmistavilta rehutehtailta otetuista viidestä lääkerahunäytteestä ei kaikesta voitu määrittää käytetyn lääkeaineen tehoainepitoisuutta. Lääkerehujen jäämäanalyysseja varten ei viranomaisnäytteenotossa menetelmävalikoiman suppeuden vuoksi saatu sopivia rehueriä näytteenoton kohteeksi (Taulukko 4). Lääkerehujen valmistus on ajoittaista ja määräytyy kulloisenkin eläintautitilanteen mukaan. Myös viranomaisvalvonta pyritään kohdennettuun näytteenottoon rehuerästä lääkerahun valmistuksen jälkeen, jolloin riski jäämille on suurin. Lääkerehujen jäämien valvontaan on Evirassa kehitteillä ns. multimenetelmä, jolloin tutkittavien lääkeaineiden valikoima valvonnan käytössä laajenee huomattavasti nykyisestä.

Mykotoksiinien, raskasmetallien, dioksiinien ja dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden, kasvinsuojeluaineiden tai kiellettyjen aineiden osalta ei viranomaisnäytteiden analyyseissä todettu sääntösten vastaisuuksia.

Markkinoilta otetuista linnun siemen näytteistä todettiin aiempien vuosien tapaan hukkakauraa (5), eläviä tuholaisia (4) ja kiellettyjä siemeniä (1) (11 erää v. 2012, 10 erää v. 2011). Yhteensä virallisen valvonnan markkinavalvontanäytteistä todettiin haitallisten tai kiellettyjen aineiden suurimpien sallittujen pitoisuuksien ylityksiä samalla frekvenssillä kuin aiempina vuosina (15 rehuerässä v. 2013, 17 erässä v. 2012), mutta erien markkinoille saattamista koskevia kieltoja annettiin aiempaa vähemmän, koska rehualan toimijat toteuttivat erien poistamisen markkinoilta jo kieltopäätöksen kuulemisajankana tai ko. eria ei enää ollut myynnissä. Yleisimmät sääntösten vastaisuudet markkinoilta otetuissa näytteissä/rehuerissä liittyivät edelleen lemmikkieläinten rehujen merkintöihin.

Erityisesti täydennysrehujen A-,E- ja D-vitamiinipitoisuuksissa oli huomautettavaa suhteessa rehun merkinnöissä annettuihin vakuusarvoihin, mutta jonkin verran aikaisempia vuosia vähemmän. Muut sääntösten vastaisuudet rehunäytteissä olivat kokonaisuutena aikaisempien vuosien tasolla ja niitä oli suhteellisen vähän.

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta painottui EU:ssa hyväksytyjen muuntogeenisten organismien sekä niistä valmistettujen rehujen merkintöihin ja jäljitettävyyteen. Näytteenotto kohdistettiin rehuihin, joissa ei ollut merkintää muuntogeenisyydestä. Valituista näytteistä tutkittiin sekä EU:ssa hyväksytyjä että EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä aineksia (taulukko 3).

Yhdestä rehunäytteestä tehdään useita analyysejä, joten siitä voidaan todeta useampia yhden tai useamman kasvilajin muunnoksia tai niiden yhdistelmiä. Analyysituloksia tulkittaessa tulos, jossa muuntogeenistä soijaa on todettu 1 % tarkoittaa, että näytteen sisältämästä soijasta 1 % on muuntogeenistä soijaa.

EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä rehuja ei valvonnassa todettu, mutta kolmesta merkitsemättömästä rehusta todettiin kynnsarvon ylittävä pitoisuus muuntogeenistä ainesta (gm-soijaa). Näistä kolmesta näytteestä kaksi oli otettu kotimaiselta rehutehtaalta rehun valmistuksesta ja yksi oli markkinavalvonnassa otettu marsuille tarkoitettu täydennysrehu, joka oli valmistettu ulkomailla (taulukko 10). Evira edellytti toimijoita merkitsemään muuntogeenisiä aineksia sisältäneet rehut lainsäädännön mukaisesti.

3.2 Puutteiden analyysi

Rehualan alkutuotannon toimijat

Toiminnan rekisteröimiseen liittyvissä laiminlyöntitapauksissa vaara elintarviketurvallisuudelle oli vähäinen, koska muuten tilojen rehualan toiminnassa ei havaittu merkittäviä puutteita ja tarkastuksen yhteydessä toimijat ohjattiin rekisteröitymään. Tarkastuksissa havaituilla puutteilla rehuvarastojen tunnisteiden merkitsemässä rehukirjanpitoon sen sijaan on vaikutusta elintarviketurvallisuuteen, sillä puutteet rehukirjanpidossa hankaloittavat rehujen jäljitettävyyttä.

Maatiloilta otetuista rehunäytteistä todetut jyrssiöiden karvat, linnun höyhenet sekä jyrssiöiden tai linnun ulosteet olivat yksittäistapauksia. Ne ovat voineet joutua rehuun esimerkiksi sadonkorjuun yhteydessä pellolla tai varastoinnin aikana. Tuholaisten esiintyminen tuotantoeläinten rehussa ei ole suoranainen riski elintarviketurvallisuudelle, vaikka tuholaiset voivat heikentää rehun ravitsemuksellista arvoa. Toimija voi torjua tuholaisia, mutta toimenpiteistä huolimatta niiden ja niiden jälkien esiintyminen rehuissa on mahdollista.

Kansalliseen seleenin saannin seurantaan liittyvien säilörehunäytteiden seleenipitoisuudet olivat keskimäärin selvästi täysrehun seleenin enimmäispitoisuudelle asetetun rajan 0,5 mg/kg ka alapuolella. Ilman teollista lannoitusta viljeltyjen säilörehujen seleenipitoisuus jäi alle Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) ruokintasuositusten.

Rehualan toimijat (mukaan lukien eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät toimijat)

HACCP-järjestelmien puutteet voivat johtaa siihen, että osa vaaroista jää huomioidmatta eikä vaaroja hallita tehokkaasti. Laadunvarmistuksen puutteet voivat johtaa siihen, että esim. salmonella ja muut haitalliset aineet jäävät rehuista toteamatta. Merkintöjen puutteet voivat aiheuttaa sekaannusta rehujen valmistuksessa tai käytössä, joskaan varsinaisia turvallisuuden kannalta vakavia tapauksia ei tullut esille.

Puutteelliset siivouskäytännöt ja tuotanto- ja varastotilojen huono kunto lisäävät tuhoeläinten ja sitä kautta tautien leviämisen riskiä.

Laitostarkastuksilla havaitut puutteet sivutuotteiden merkinnöissä, kuljetusasiakirjoissa ja kirjanpidoissa johtavat sivutuotteiden jäljitettävyyden heikkenemiseen. Puutteet yleisessä hygieniassa ja sivutuotteiden säilytyksessä muodostavat riskin nimenomaan rehuksi päätyvien sivutuotteiden kohdalla. Puutteet omavalvontasuunnitelmassa ja HACCP-järjestelmässä voivat johtaa virheelliseen riskinarviointiin ja toimenpiteiden kohdentamiseen tuoteturvallisuuden kannalta epäolennaisiin asioihin. Laadunvarmistuksen puutteet voivat johtaa siihen, että esim. salmonella ja muut haitalliset aineet jäävät toteamatta. Merkintöjen puutteet voivat aiheuttaa sekaannusta rehujen valmistuksessa tai käytössä, joskaan varsinaisia turvallisuuden kannalta vakavia tapauksia ei tullut esille. Puutteelliset siivouskäytännöt ja tuotanto- ja varastotilojen huono kunto lisäävät tuhoeläinten ja sitä kautta tautien leviämisen riskiä, sekä voivat etenkin rehujen kohdalla aiheuttaa terveydellisen riskin rehun loppukäyttäjälle.

Erityisesti pienillä rehualan toimijoilla sekä myös eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevillä toimijoilla ei ole riittävästi asiantuntemusta ja resursseja HACCP-järjestelmien ja laadunvarmistussuunnitelmien laatimiseksi. Rehuasiantuntemusta puuttuu usein myös sellaisilta toimijoilta, jotka eivät ole ensisijaisesti rehunvalmistajia, vaan toimittavat esimerkiksi elintarviketuotannon sivujakeita rehuksi. Monien haitallisten aineiden tutkimusten korkeat hinnat rajoittavat tutkimusten määrää isommillakin toimijoilla. Kustannukset rajoittavat myös sellaisia tila- ja laiteinvestointeja, joilla voi-

taisiin parantaa rehujen turvallisuutta. Kaikki rehualan toimijat eivät ole riittävästi selvillä lainsäädännön vaatimuksista. Rehu- ja sivutuotelainsäädäntö koetaan edelleen usein raskaaksi ja vaikeaselkoiseksi.

Tuotevalvonta

Salmonellan esiintyminen rehuissa on riski sekä elintarvikkeiden turvallisuudelle että eläinten ja ihmisten terveydelle. Salmonellaa sisältäneet tuontivalvauksirehut käsitellään ennen rehujen päätymistä rehuseosten valmistukseen tai muuhun käyttöön. Sisämarkkinoilta tuotujen, erityisen riskialttiiden rehuerien salmonellatutkimukset on tehty v. 2013 alusta lähtien toimijoiden omavalvontana, eikä enää viranomaisvalvontana. Salmonellaposiitivisia eriä todettiin yhtä paljon kuin aiempina vuosina eli valvontakäytäntöjen muutoksen ei katsota lisänneen tuontieriin liitettyjä turvallisuusriskejä.

Lemmikkieläinten rehuissa todetut salmonellat eivät aiheuta suoraa vaaraa elintarviketurvallisuudelle, mutta ne voivat olla riski lemmikkien ja ihmisten terveydelle sekä voivat aiheuttaa tuotantotilojen saastumista maatiloilla. Yhtään tapausta ei tullut tietoon lemmikkieläinten rehujen salmonellan ja ihmisten terveyden tai maatilasalmonellatapausten välillä.

Haitallisten aineiden, kuten esim. raskasmetallien, kertymät eläimiin ja sitä kautta eläimistä saataviin elintarvikkeisiin ovat riski sekä eläinten että ihmisten terveydelle. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden osuus ihmisten ja etenkin lasten ja nuorten ruokavaliossa voi olla merkittävä. Haitallisista aineista on myös eniten haittaa kasvuvaiheessa oleville eläimille ja toisaalta pienille eläimille.

Kun kokkidiostaatteja tai lääkkeen tehoaineita käytetään rehujen valmistuksessa, voi tuotantoprosessissa tapahtua väistämättömiä tuotantoteknologisia aineiden jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Tämä jäämien siirtymä ns. "carry over" rehuissa voi aiheuttaa vaaraa elintarviketurvallisuudelle. Jäämien taustalla voi esim. olla tehdyt muutokset valmistusprosessissa käytetyissä esiseoksissa.

Enimmäismääriä suuremmat hivenaine- ja vitamiinipitoisuudet rehussa voivat lisätä yliannostuksen vaaraa kuluttajille ja eläimille, mutta pienemmät määrät puolestaan voivat aiheuttaa ravintoaineiden puutosta. Pääravintoaineiden poikkeamat rehussa johtavat eläinten ravitsemuksen epätasapainoon ja voivat aiheuttaa hyvinvoinnin ja tuotannon menetyksiä. Yhden rehun valmistusvirheen vuoksi kivennäisaineet puuttuivat rehusta, mikä johti sillä ruokittujen eläinten kuolemaan.

Kuulemisen yhteydessä saatujen selvitysten seurauksena markkinavalvonnassa annettujen hallinnollisten kieltopäätösten vähentymisen ei arvioida heikentäneen rehuturvallisuutta vaan toimintatavan muutos pikemminkin korostaa rehualan toimijoiden omaa vastuuta.

Salmonellan esiintyminen erityisen riskialttiiden rehujen tuontierissä ei liittynyt kotimaassa toimivien rehualan toimijoiden puutteellisuuksiin ja rehualan toimijat osoittivat vastuullisesti noudattavansa Eviran edellyttämiä tuontieriin liittyviä toimintatapoja sekä Eviran antamaa ohjeistusta.

Säännöstenvastaisuuksien moninaisuudesta johtuen myös syyt poikkeamiin ovat tapauskohtaisia eikä niistä ollut johdettavissa rehuja tai kokorehusektoria koskevia muutostrendejä.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komission suorittamat tarkastukset

Komissio (FVO) teki rehuketjun vaarojen tunnistamista ja hallintaa koskevan auditoinnin Suomeen 22.-31.1.2013. Komissio totesi, että rehujen virallisesta valvonnasta vastaavat toimivaltaiset viranomaiset on määritelty, rehualan laitokset rekisteröidään tai hyväksytään vaaditulla tavalla ja virallista valvontaa suoritetaan koko rehuketjussa. Viranomaisilla on hyvä tuntemus myös laitoksista, joiden päätoiminta ei kuulu rehualaan (kemianteollisuus, elintarviketeollisuus ja muut teollisuudenalat). Riskiin perustuvat tarkastukset ja näytteenotto ovat pääosin kunnossa ja niiden suunnittelussa otetaan huomioon asiankuuluvat riskikriteerit. HACCP-pohjaisten menettelyjen virallinen valvonta on pääosin tyydyttävää, ja vierailuissa laitoksissa nämä menettelyt olivat pääosin tarkoituksenmukaisia. Myös rehualan toimijoiden toteuttamat toimenpiteet, joilla minimoidaan ristikontaminaatio kokkidiostaattien kanssa, ovat tyydyttäviä, ja niihin sovelletaan hyvin kohdennettua virallista näytteenottoa. Komissio ei esittänyt suosituksia toimivaltaiselle viranomaiselle.

Vierasaineiden ja kontaminanttien sekä dioksiinien, furaanien ja PCB:n valvontaa koskevassa komission auditoinnissa 14.-22.5.2013 käytiin läpi myös rehujen valvontaa, mutta siinä ei tullut esiin rehuvalvontaan kohdistuvia suosituksia.

Auditoinnit

Auditointeja tehtiin suunnitelman mukaisesti kahdeksan (Taulukko 11). Tarkastajien auditointeja oli neljä, joista kaksi oli ELY-keskuksen tarkastajien auditointeja (tila- ja markkina- ja valvonta) sekä yksi laitostarkastuksia suorittavan ja yksi näytteenottoa suorittavien valtuutettujen tarkastajien auditointi. Keräyskeskuksissa toimivien tarkastuseläinlääkäreiden auditointeja tehtiin kolme. Lisäksi rehuvalvontaa auditointiin ELMO prosesseissa ja prosessin toiminnan tukena.

Auditoinneissa annettiin kehittämiskohteita tarkastajille liittyen tarkastusten perusteiden selvittämiseen toimijalle, toimijoiden ohjeistuksen ja neuvonnan lisäämiseen, havaintojen tarkempaan kirjaamiseen ja tarkastusaikataulussa pysymiseen. Eviralle annettuja kehittämiskohteita olivat mm. näytteenottosuunnitelmien tarkentaminen, näytteenottopöytäkirjan sähköistäminen, lomakkeiden selkeyttäminen, näytteenottovälineiden toimivuus, näytteenottopalkkioiden perusteiden uudistaminen, tarkastajille tiedottamisen lisääminen ja kuljetusvälineiden tarkastuskoulutuksen järjestäminen. Poikkeamana todettiin, että näytteenottotiheys ei toteutunut kaikilta osin.

Tarkastuseläinlääkäreille annettiin kehittämiskohteita liittyen tarkastusten kuittaamiseen (pvm ja nimikirjaimet), keräilyastioiden ja tuotteiden merkintävaatimusten sekä sivutuotteiden lajittelun valvontaan. Poikkeamina kirjattiin, että keräyskeskuksen valvontaa ei ole huomioitu laitoksen valvontasuunnitelmassa, mikrobiologisten raja-arvojen ylityksessä on valvottava toimijoiden tekemiä toimenpiteitä sekä että rehujen pakkausmerkintöjä ja keräyskeskuksen pesukirjauksia tulee vaatia.

Rehuprosessin auditoinnissa tuli esille huomioina rehunäytteiden kirjaamisen tarkkuus, ELMO:n käytön hitaus, päätösten ruuhkautuminen, tietojen kirjauksen ja tulosten oikeellisuuden tarkistaminen, sijaistaminen, tutkimustodistusten valmistumisen en, laskujen vaikeaselkoisuus, ELMO-näkymien leveys (eivät mahdu ruudulle yhdellä kertaa), poikkeamien kirjaaminen, sähköisen asioinnin puute ja Eviran yhteisen asiakastietojen kirjaamisen ohjeen puuttuminen. Poikkeamana todettiin, että tilavalvonnan asiakastietojen lisäämisestä vastaavalla henkilöllä on käytössä vanha versio ohjeesta, joten myös tiedonkulussa ohjeiden muutoksista on kehitettävää.

Kehittämiskohteet, huomiot ja havainnot sekä poikkeamat huomioidaan mahdollisuuksien mukaan toiminnassa sekä ohjeistuksessa ja koulutuksissa.

Taulukko 11. Sektorilla suoritettut sisäiset auditoinnit

Auditoinnin kohde	Auditointien määrä	Auditoinnin teema(t)	Keskeiset havainnot
Evira	1	rehuprosessi: ELMO prosesseissa ja prosessin toiminnan tukena	- ELMO:n käyttö on hidasta ja monimutkaista -sähköinen asiointi helpottaisi työtä -yhteisen ohjeen puuttuessa asiakastietoja kirjataan eri tavoin eri yksiköissä
ELY-keskus	2	Rehualan alkutuotannon toimijan valvonta Rehujen markkinavalvonta	-havaintojen kirjaamiseen tarkennusta -lisää opastusta ja neuvontaa toimijoille tarkastuskäynneillä
Valtuutettu tarkastaja	2	Näytteenotto Laitostarkastus	- lisää näytteenoton ohjeistusta ja näytteenottovälineiden suunnittelua -näytteenottoitiheydessä parannettavaa --tarve käyttää enemmän aikaa havaintojen tekemiseen ja pysyä aikataulussa - HACCP-järjestelmän tarkastamiseen enemmän huomiota
Tarkastus-eläinlääkäri	3	Keräyskeskuksen valvonta	-lisää huomiota toimijoilta vaadittavien toimenpiteiden valvontaan

Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet

Valtuutettujen tarkastajien koulutus järjestettiin 12.2.2013. Palautearvion keskiarvo oli 5 asteikolla 1-6. Parhaat arviot saivat tehokas ajankäyttö sekä luennoitsijoiden asiantuntemus ja koulutusmateriaalin taso. Huonoin arvio annettiin kysymyksiin ”vastasiko koulutus oppimistarvetta” ja ”kouluttaja osasi esittää asiansa”. Kritiikkiä tuli siitä, että nopeasta puheesta ilman mikrofoonia (mikrofoni rikki aamupäivän) ei saanut selvää.

Valtuutettujen rehulaitostarkastajien koulutus järjestettiin 13.2.2013. Koulutuksessa hyvää oli keskustelu yhteisistä asioista ja käytännön kokemusten vaihto.

ELY-tarkastajien koulutus järjestettiin videon välityksellä 8.2.2013. Keskiarvo arvioista oli 4,5. Luennoitsijoiden asiantuntemus sai parhaan arvion ja huonoin arvio (3.9) annettiin kysymykseen ”vastasiko koulutus tarvetta”. Videon välityksellä osallistuneilta saatiin kritiikkiä siitä, että yleinen hälinä Eviran neuvotteluhuoneessa häiritsi seuraamista alueilla. Joillakin oli ollut vaikeuksia löytää/avata koulutusmateriaalia Evi-ranetissä.

Luomurehutoimijoita valvoville valtuutetuille tarkastajille järjestettiin koulutus 15.3.13. Palautteen mukaan koulutus oli erittäin tarpeellinen ja motivoi työn tekemiseen.

Asiakaspalautteet

Laitostarkastuksista kerätään jatkuvasti palautetta rehualan toimijoilta. Palautelomakkeita saatiin 32 kpl (37 v. 2012, 27 kpl v. 2011 ja 31 kpl v. 2010). Palaute on ollut erittäin myönteistä: tarkastajat ovat joko hyvin tai erinomaisen asiantuntevia ja tarkastuksista on ollut hyötyä toiminnalle yhtä luomutoimijaa lukuun ottamatta. Toimijat pi-

tävät tarkastuksilla hyvänä vuorovaikutteisuutta ja tarkastajan antamaa neuvontaa. Myös luomuelintarvike- ja rehutarkastusten samanaikaisuutta pidettiin hyvänä.

Rehualan toimijoilta tulleista yksittäisistä yhteydenotoista muutama johti Eviran tekemien rehunäytteiden vaatimustenmukaisuutta koskevien päätösten muuttamiseen. Yhdessä tapauksessa laboratorion analyysivirheen takia asetettu kiello ja takaisinveotomääräys peruttiin. Toimijalle syntyneet kustannukset korvattiin.

Rehualan toimijoilta tuli yksittäisiä kyselyjä valvonnan näytteisiin ja laitostarkastuksiin liittyvistä laskuista. Pääasiassa on ollut kyse Elmo-tietojärjestelmän käyttöhäiriöistä, kuten esim. siitä, että lasku on lähtenyt järjestelmästä kahteen kertaan. Lisäksi kyselyjä toimijoilta on tullut siitä, miksi rehuhygieniasetuksen mukaisia ja luomurehujen valvontajärjestelmään liittyviä tarkastuksia ei tehdä samalla tarkastuskäynnillä.

Yksittäiset pienet rehualan toimijat ovat vaatineet tarkastusmaksujen kohtuullistamista, mutta maksuasetus ei anna siihen mahdollisuutta.

Luomurehujen valvontajärjestelmään kuuluville rehualan toimijoilta on tullut palautetta vuosittain tehtävän tuotantotarkastuksen perusmaksusta, joka laskutetaan aina tarkastukseen kuluvan ajan lisäksi. Varsinkin pienet toimijat pitävät vuosittaista 100 €:n perusmaksua kohtuuttoman suurena. Positiivista palautetta Evira sen sijaan sai valtuutettujen luomutarkastajien osaamisesta ja tarkastusten suorittamisesta, sekä siitä, että sama tarkastaja oli suorittanut kaikkien toimipaikkojen tarkastukset (koko prosessin). Tämä oli toimijan mukaan sujuvoittanut tarkastusten tekemistä.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Vuoden aikana Evira laati 10 rehujen turvallisuuteen liittyvää tiedotetta, joissa muun muassa muistutettiin toimijoita lakisääteisistä vaatimuksista tai uusien vaatimusten voimaantulosta sekä kerrottiin edellisen vuoden valvontatuloksista. Tiedotteet liittyivät muun muassa mykotoksiinikontaminaation vähentämiseen tarkoitettujen rehun lisäaineiden hyväksymiseen, seleeniin ja rehuhiivaan luomurehuissa, eläinten luomutuotantoon liittyvien luetteloiden ylläpidon lopettamiseen, sioista ja siipikarjasta valmistetun käsitellyn eläinvalkuaisen sallimiseen kalojen rehuissa, luomurehutoimijoiden tarkastuksiin, rehun lisäaineena käytettävän selenometioniinin enimmäismäärän muuttamiseen, rehun lisäaineen hyväksynnän keskeyttämiseen, tiettyjen aromiaineiden poistumiseen markkinoilta ja EU:n rehuaineluettelon päivitykseen. Lisäksi julkaistiin 10 ajankohtaistiedotetta muun muassa vuoden 2012 analyysitulosten julkaisuun, märehtijöiden ruokintaan tarkoitettujen ternimaidon tilaluovutuksen sallimiseen, rehuseosten valmistukseen ja Eviran rehuja koskevan merkintäoppaan päivitykseen liittyen.

Lisäksi toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistamiseksi laadittiin tai päivitettiin 11 ulkoista ohjetta ja päivitettiin Evira.fi-sivustoja. Evira on myös seurannut aktiivisesti sähköiseen postilaatikkoon tulevia asiakaskyselyjä; v. 2013 aikana vastattiin 310:een (305 kpl v. 2012, 263 kpl v. 2011) rehu- ja sivutuotelainsäädännön aiheisiin liittyneeseen asiakaspalautteeseen/kysymykseen. Tiedotusvälineilmoituksia tehtiin 20 kpl (15 kpl v. 2012) ja Maaseudun Tulevaisuus -lehden Viljelijän muistilista –palstalle kirjoitettiin märehtijöiden ruokintaan tarkoitettujen ternimaidon luovutusten sallimisesta tiloilta ja rehua myyntiin valmistavien maatilojen salmonellanäyteenottovelvollisuudesta.

Rehualan toimijoiden koulutusta annettiin rehukuljettajien ammattipätevyyskoulutustilaisuudessa ja ETT ry:n kanssa yhdessä järjestetyssä rahtisekoittajien koulutuspäivässä. Rehualan alkutuotannon toimijoille annettiin rehuruvallisuuden ja rehulain-

säädäntöön liittyvää koulutusta kahdessa sikatuottajien seminaarissa Mustialassa (Tammela) ja Huittisissa.

5.2. Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Rehualan alkutuotannon toimijat

Kaikista kohdassa 3.1 kuvatuista säännöstenvastaisuuksista on annettu kirjallinen huomautus ja toimenpidekehoitus tai ehdollinen käyttökielto.

Rehualan toimijat (ml. eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät laitokset)

Taulukoissa 6 ja 8 mainitut puutteet on kirjattu tarkastuskertomuksiin ja edellytetyt toimenpiteet valvontapäätöksiin. Luokkien 1, 2 ja 3 puutteiden korjaaville toimenpiteille on asetettu määräajat. Useimmissa tapauksissa toimenpiteiden toteutus todennetaan toimijan lähettämän selvityksen perusteella. Tarpeen vaatiessa valtuutettu tarkastaja tai eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnan osalta paikallinen valvova viranomais, kuten kunnaneläinlääkäri tai tarkastuseläinlääkäri, on tarkastanut yksittäiset korjaavat toimenpiteet paikan päällä. Korjaavat toimenpiteet tarkastetaan viimeistään seuraavan tarkastuskäynnin yhteydessä. Tarkastuskäyntejä lisätään, jos toiminnassa todetaan paljon puutteita tai ne ovat vakavia. Yhtään rekisteröintiä tai hyväksyntää ei peruutettu tarkastuksissa todettujen puutteiden perusteella.

Turkisrehusekoittamot ja käsittelylaitokset löysivät salmonellaa useita kertoja omaan laadunvarmistukseensa liittyvässä näytteenotossa tuotantoympäristöstä, raaka-aineista tai valmiista rehuista. Toimijat ilmoittivat löydöksistä Eviralle ja toimittivat poikkeusraportit pääasiassa ajallaan ja asianmukaisesti.

Luomurehutoimijoiden pääsääntöisesti lievät puutteet toimija korjaa itsenäisesti Eviran antaman päätöksen perusteella. Näiden puutteiden korjaaminen tarkastetaan seuraavalla tarkastuskäynnillä. Isompien puutteiden, kuten asiakirjaselvityksen puuttuminen, korjaamiseen ja toimenpiteiden raportoimiseen Evira antaa toimijalle määräajan, jonka puitteissa toimijan tulee raportoida Eviralle korjattu puute. Asia voidaan lisäksi tarkastaa seuraavalla tarkastuskäynnillä.

Tuotevalvonta

Kielletyt rehuerät vuonna 2013 on esitetty taulukossa 10 ja rehueriin liittyvä tarkempi kuvaus on esitetty kappaleessa 3.1. Näytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien ja seuraamusten yhteenveto on esitetty tarkemmin taulukossa 12. Yhdelle rehuerälle on voitu antaa useanlainen seuraamus.

Taulukko 12. Todettujen säännöstenvastaisuuksien seuraamukset liittyen viranomaisnäytteenoton kohteena olleisiin rehueriin v. 2013.

Seuraamus	kpl	% kaikista näytteistä (yht. 4859 n)	% kaikista analyyseistä (yht. 9995 a)
Rehuerille annetut kirjalliset huomautukset (pakkausmerkintähuomautukset 176 kpl ja analyysihuomautukset 323 kpl)	499	10,3	5,0
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto ja määräys, ehdollinen	7	0,14	0,07
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto, ehdoton	16	0,12	0,16
Rehueriin kohdistuneet muut kirjalliset valvonnan toimenpiteet	20	0,4	0,2
Yhteensä	542		

Viranomaisnäytteenoton rehueriä, joihin liittyi yksi tai useampi säädöstenvastaisuus ja seuraamus, oli yhteensä 308 kpl (241 kpl v. 2012, 284/2011 ja 371/2010). Ne edustivat 16,6 % (11,6 % v. 2012, 12,7/2011 ja 13,1/2010) kaikista viranomaisnäytteenoton kohteena olleesta 1859 rehuerästä (2086 rehuerästä v. 2012, 2232/2011 ja 2822/2010).

Rehusta todettu haitallisten / kiellettyjen aineiden pitoisuus tai muu vakava poikkeama johtaa yleensä rehuerän tuonti-, valmistus-, käyttö- tai markkinoille saattamiskieltoon. Kielto voi olla ehdollinen, jolloin toimijalla on mahdollisuus poistaa laatupoikkeama esimerkiksi rehun käsittelyllä, tai ehdoton, jolloin rehulle annetaan hävitysmääräys. Haitallisten aineiden toteaminen johtaa rehun kieltoon silloin, kun niiden määrä ylittää niille lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden. Rehuerän laimentaminen on kiellettyä. Rehussa todettu poikkeama ravintoaineissa ja/tai pakkausmerkinnöissä, rehun lisäaineissa kokkidiostaatteja ja lääkeaineita lukuun ottamatta, johtaa ensin kirjalliseen huomautukseen ja kehotukseen korjaavista toimenpiteistä. Toistuvat huomautukset tai vakavat puutteellisuudet voivat johtaa rehun valmistuksen tai rehuerän kieltoon. Toimija voidaan asettaa viranomaisvalvonnassa myös tehostettuun valvontaan (esim. kokkidiostaattien jäämät).

Toistuvien puutteiden vuoksi (suomen- ja ruotsinkielisten merkintöjen puuttuminen) Evira edellytti neljää lemmikkieläinten rehujen maahantuoja/sisämarkkinatuojaa laatiin suunnitelman korjaavista toimenpiteistä.

Rehujen muuntogeenisyyden valvonnassa Evira aloitti uutena menettelynä toimijoiden kuulemisen sellaisissa tapauksissa, jossa rehusta todettiin EU:ssa hyväksyttyä gm-ainesta lainsäädännön kynnyksarvon (0,9 %) alittava määrä. Kuulemisessa toimijalta pyydetään selvitystä siitä, miksi gm-ainesta on rehusta todettu. Toimijalta saadun vastauksen perusteella Evira päättää, onko rehu merkittävä muuntogeeniseksi vai voidaanko sitä edelleen markkinoida ilman merkintää.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Valvonnan yhdenmukaisuutta edistettiin valvontaohjeiden, tiedottamisen ja koulutuksen avulla. Evira osallistui kattavasti rehuvalvontaan liittyviin komission järjestämiin BTSF-koulutuksiin (rehuhygieniä ja HACCP-auditoinnit, lääkejäämät, kontaminantit rehuissa ja elintarvikkeissa, TRACES, varosuunnitelmat ja eläintaudit sekä mikrobiologiset kriteerit elintarvikkeissa). Lisäksi osallistuttiin Suomessa järjestettyyn Nordic-Baltic-gm-yhteistyöryhmän kokoukseen sekä rehu- ja sivutuotevalvonnan NB-viranomaiskokoukseen Latviassa.

Valtuutetuille tarkastajille, laitostarkastuksia tekeville valtuutetuille tarkastajille ja ELY-keskusten tarkastajille järjestettiin kullekin omat koulutuspäivät helmikuussa. ELY-koulutus toteutettiin videon välityksellä. Luomurehutoimijoita tarkastaville tarkastajille järjestettiin erillinen koulutus maaliskuussa. Tullin virkamiehille annettiin koulutusta tullin järjestämällä rajoituspäivillä. Lisäksi osallistuttiin lihantarkastuseläinlääkäreiden jatkokoulutustilaisuuteen ja elintarvikeviranomaisten kala-alan valvonnan koulutuspäivään sekä luennoitiin eläinlääkäriopiskelijoille eläimistä saatavista sivutuotteista.

Valvonnan sisäisiä ja ulkoisia ohjeita laadittiin taulukon 13 mukaisesti.

Taulukko 13. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus.

	2010	2011	2012	2013
Ohjeet toimijoille				
- päivitetyt/uudet, kpl	8	8	4	11
Ohjeet viranomaisille				
- päivitetyt/uudet, kpl	11	5	24	9

Vuoden 2013 lopulla suunniteltiin Evira.fi-sivuille sähköinen palautelomake, joka otettiin käyttöön v. 2014.

Tarkastuksissa Eviran asettamien toimijoilta edellytettyjen toimenpiteiden raportoinnin määräaikaisten seuraamiseksi kehitettiin BO-raportti.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Evira vastaa rehuvalvonnan toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Evira käyttää apunaan valtuutettuja tarkastajia ja ELY-keskusten tarkastajia näytteenotossa sekä osittain myös laitostarkastusten tekemisessä. Tarkastajien resursseja arvioidaan käytettävän valtuutettujen tarkastajien osalta 10 htv ja Ely-tarkastajien osalta 2,7 htv. Tarkastajaresurssit ovat olleet pääosin riittävät, vaikka kaikki suunnitellut Eviran tai valtuutettujen tarkastajien tekemät laitostarkastukset eivät toteutuneet. Tähän vaikutti mm. ennakoimattomien uusien tehtävien suunnitteluun ja valmisteluun tarvittu työpanos.

Luomurehujen valvontajärjestelmään hyväksyttiin kuusi uutta toimijaa, mikä on hieman vähemmän kuin aikaisempina vuosina (v. 2011 kymmenen ja vuonna 2012 yhdeksän uutta toimijaa), mutta lisääntynyt luomurehuvalvonta on tehty olemassa olevilla resursseilla.

Elmo-tietojärjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto edellytti edelleen runsaasti Eviran resursseja. Myös näytteenottotavoitetta on jouduttu vähentämään, koska näytteiden käsittely Elmo-tietojärjestelmässä vie edellistä järjestelmää enemmän aikaa. ELMO-tietojärjestelmän keskeneräisyys sekä kehittämisen hitaus, tietojärjestelmän käyttökatkot ja tuen puute sekä uuden tietojärjestelmän hidaskäyttöisyys viivästyttivät myös luomutoimijoiden vuosittaisiin tuotantotarkastuksiin liittyvien päätösten ja asiakirjaselvitysten laadintaa sekä aiheuttivat runsaasti ylimääräistä ja ennakoimatonta työtä.

Eviran rehujaoston tehtäväksi siirrettiin Evirassa työjärjestyksellä 3.7.2012 tarkastuseläinlääkäreiden valvonnan ohjaus keräyskeskusten sivutuotteiden käsittelyn, käytön ja hävittämisen osalta. Lisäksi jaoston tehtäväksi tuli läänineläinlääkäreiden ohjaus käsittelylaitosten ja kansainvälisen ruokajätteen valvonnan osalta sekä kunnan-eläinlääkäreiden ohjaus luokan 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinruokalaitosten, rehusekoittamoiden ja tilarehustamoiden osalta. Jaostoon siirtyi myös lajinsisäistä käyttöä turkiseläinten ruokinnassa harjoittavien turkistarhojen valvonnan ohjaus ja tilarehustamoiden rekisteröinti. Edellä mainittujen uusien tehtävien toimeenpanon kehittäminen ja Eviran uuden sivutuotejaoston perustaminen olivat keskeisessä asemassa vuoden 2013 resurssien käytössä.

7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN

Rehujen täydentävien ehtojen valvonta laajenee kasvintuotantotiloille, jonka seurauksena rehuvalvontaan tulee 400 maatilaa lisää eli 1 % maataloustukia hakeneista kasvintuotantotiloista. Täydentävien ehtojen rehuvalvontaan tulee lisäksi mukaan uutena valvottavana asiana biosidien käyttökirjanpito.

Näytteenottomenettelyt viranomaisvalvonnassa muuttuvat komission rehuja koskevan näytteenottoasetuksen muutoksen vuoksi liittyen erityisesti rehueristä otettavien osanäytteiden määrään, laboratorioon lähetettävän näytteen kokoon, näytteen esikäsittelyyn ja varastointiin. Valvontakohteista otettavien viranomaisnäytteiden määrä vähenee edelleen jonkin verran, mutta siirtyminen ns. multimenetelmien käyttöön lisää yksittäisestä näytteestä tehtävien analyysien määrää. Tällöin samasta näytteestä voidaan tutkia yhtä aikaa useita eri aineita/yhdisteitä.

Rehulain ja rehualan toiminnanharjoittaja-asetusten muutosten myötä Eviralle tulee tehtäväksi antaa lupia hyväksymättömän rehun lisäaineen käyttämiseen ruokintakoikeissa sekä hyväksyä toimijoiden omavalvontalaboratoriot.

Laitostarkastuksen osalta kehityskohteena on edelleen riskiperusteisen valvontasuunnitelman toteuttaminen Elmo-tietojärjestelmässä.

Lisääntynyt nettikauppa aiheuttaa haastetta rehujen markkinavalvonnassa.

Luomurehujen valvontajärjestelmässä Elmo-tietojärjestelmän kehittäminen valvontaa varten jatkuu edelleen. Kehittämiskohteita ovat mm. puutteiden laskenta raportointia ja riskiperusteista valvontamallia varten, tarkastajien toimeksiantojen kehittäminen ja hakemusten käsittely. Lisäksi luomurehujen valvontajärjestelmässä yhteydenpito tarkastajien kanssa on siirretty sähköiseen eviranet -palveluun, jonka sisällön kehittäminen jatkuu.